

չըջանակին, ուրկէ ներս մտնելով կեցանք պատուանդանի մը վրայ որ սալարկուած էր Հայ գերեզմանաքարերով. աչքի դարկաւ մանաւանդ թիւ մէկ տապանը: Հոսկէ տիրապետող բարձրութեամբ մը կարելի է գիտել Հայոց եկեղեցին, ծառախիտ բակը, և տապանաքարերու նմանող բազմաթիւ խոշոր քարեր: Վար կ'իջնեմ պատուանդանէս, 7 քարէ աստիճաններ գիւս եկեղեցւոյն բակը կը հասցնեն, ուրկէ 8 քայլերով կը հասնիմ եկեղեցւոյն մօտ: Եկեղեցին իր բակով հրաշալի ու բարձր գիրք մը ունի, մեծ բարձրութենէ մը կարծես կախուած ըլլար գալարապտոյտ գետին վրայ: Նախ և առաջ տապանաքար երեցող բայց շատ աւելի խոշոր սրբատաշ այդ թափթփուած քարերը կը զննեմ, արդարև անոնցմէ ու մանց վրայ տապանագիրքեր կան քանդակուած, բայց մեծ մաս մըն ալ առանց որևէ գրի կը մնան: Բոտ իս տարակոյս չի վերցըններ որ այդ տապանաքարերուն մեծագոյն մասը, տապանաքարեր չէին՝ այլ յետոյ առ այդ գործածուած են: Այդ քարերը մաս կազմած են նախաքրիստոնէական հոյակապ և մեծ տաճարի մը: Ատիկա կը հաստատուի ոչ միայն քարերուն տաշուած ձևերէն, այլ կան կլոր սիւններու կտորներ, և այլն:

Եկեղեցին փայտաշէն է, շինուած ըլլալով երկու ոտք լայն և շատ հաստ ու երկար հաստատուն տախտակներով: Տանիքը ծածկուած է կղմինարով: Արեւելեան կողմէն կը մտցոյի վերնատունը, որ հաւասար է բակին մակարդակին: Ասկէ կ'իջնուի եկեղեցին 9 տախտակ սանդուխէ աստիճաններով: Եկեղեցին գետնափոր, ստորին մասերը քարաշէն: Վերնատան գերանները կը մնան, իսկ տախտակները հանուած են: Եկեղեցւոյն արեւելեան կողմը կայ երկու երկաթապատ պատուհան, իսկ աջ կողմը չկայ, ձախ կողմը նոյնպէս երկու երկաթապատ և տախտակ փեղկերով (ներսի կողմէն) պատուհան: Հիւսիսային կողմը ուրիշ դուռ մը որ ուղղակի եկեղեցի կ'առաջնորդէ նոյնպէս 9 սանդուխտներով: Դռները շինուած են շատ հաստատուն անփուտ փայտով և լաւ վիճակի մէջ են: Եկեղեցին ունի երեք խորան, իսկ ձախ կողմը պատին մէջ ագուցուած է մկրտութեան աւազանը ամբողջ կամարով և մար-

մար կոնքով և արձանագրութեամբ: Աւագ խորանը ունի ծակ մը քառակուսի, կէս ոտք խորանարդ ծաւալով, որ թաքստոցի մը տպաւորութիւնը կը թողու: Աջակողմեան խորանը քանդուած է իսկ ձախակողմեանը կը մնայ: Տաճարը աւերուած աղբանոցի մը տպաւորութիւնը կը թողու, մարմար մասերը հանուած ու տարուած, բացի մէկ երկու սրբատաշ քանդակազարդ կտորներէ: Հոն գտայ նաև երկու երկաթ մեծ բազմաստեղ մոմկաշներ, խորաններուն վարագոյրին ձողը, որուն վրայ կը մնան տարուած վարագոյրին լաթէ ականջները:

Mr. T. Nikolov դարձեալ մեծ ազնուութեամբ հաճեցաւ գիւս Հայոց եկեղեցիէն առաջնորդել քաղաքին միակ Հայ խանութպանին՝ ոսկերիչ-ժամագործ Պր. Գրիգոր Կարապետեանի մօտ, որ 30 տարիէ ի վեր Թոնովա հաստատուած է ընտանեօք: Ան մեզ իր տունն ալ տարաւ և ես վայելցի իր ազնիւ ընտանեաց ալ հիւրասիրութիւնը: Ինծի ըսին որ քաղաքին մէջ կայ ուրիշ Հայ մըն ալ որ իր ազգութիւնը կ'ուրանայ: Պր. Գրիգոր Կարապետեան եկեղեցւոյ մարմար քարերուն մասին սատեղեկութիւնը տուաւ ինծի: 1913 ին Պուլկարաց Զար Ֆէրտինանտի կին Էլէնօրա թագուհին իր մէկ շէնքը նորոգել կը հրամայէ: Պուլկար փաստաբան մը կը զիմէ քաղաքին միակ Հայուն Պր. Գր. Կարապետեանին և կը հարցնէ որ արդեօք կարելի՞ է Հայոց լքուած եկեղեցւոյն մարմարեայ քարերը օգտագործել: Պր. Կարապետեան կը պատասխանէ «Դուն փաստաբան ըլլալով ինձմէ աւելի լաւ գիտես թէ ես որ և է թոյլատուութիւն տալու իրաւասու եմ թէ ոչ, կամ թէ քարերը կարելի է գրաւել թէ ոչ»: Ինչպէս ըսի քարերը չկան հոն այժմ:

(5) Յ. ԲԻԻՐՏԵԱՆ

ՍՈՒՐԵՆԻՔԻ ԵՒ ԽՈՒՐԵ

Մարդս աճյնման կը սիրե սպրիչ, որ կ'ուզե երկու անգամ սպրիչ. սակեց կը ձնի անուանակաւ սերը. և կ'ուզե մահեկ վերջն աչ սպրիչ. սակեց՝ հայրակաւ սերը: Կեանքի այս սերեկ ե որ կը ձնի աննահուրեան փափաքը: